

בעקבתא דמשיחא

כל דבר שיש לו תעודה הוא מתחזק במציאות, ולפי רוב צורך התעודה בזמן ההוא — כן היא מידת עילוי.

מפני בעוט הדרישה ברעת אלהים וההתרשלות בזה, עלו קמשונים בצוירים הפנימיים של האדם וכל המושגים הנדרשים להשלמתו ביחס לתורה ולשם ד', כמובן אותם השיבושים אינם נמצאים למכביר כי אם דוקא באותם שתוכנם הוא טוב, ונוטים הם לסבול עולה של תורה ואמונה מפני נטייתם הטובה בעצם נפשם, ומפני חנוכם הטוב בדרכי יושר, על כן ימצא התבן במקום הבר.

כדי לצרף את הסיגים ולהעמיד הדעות, ועמהן הרגשות והמעשים, על טהרתן, נמצאים במציאות עזי פנים, המשוללים מכל הכרה טהורה וקדושה, ומכל עול קדוש וראוי, והם בהיותם ריקים מכל דבר חיובי טוב, אינם נלקים ג"כ בשבושים הבאים לרגלי הקנינים הרוחניים החיוביים הטובים, וכפי צורך הברורים ידם תקיפה והשפעתם גוברת.

וכפי רוב העמל שיעמלו דורשי ד', להעמיד המושגים האמוניים, והדברים המס' תעפים מהם, על טהרתם ואמתתם, כן תוסיף תעודת הרשעה לרדת, עד שבאפיסת הצורך לזה ואבדן תועלתה — "כעשן תכלה, ועולתה תקפץ פיה" י. ויהיה אז "פתחון פה למיחלים לד'"².

על כן העמקת הדעת בדרכי ד', והרחבתם הסברתם בכל דרכי חכמה ותפארת שבעולם, היא רטיה למחלת החוצפה דבעקבתא דמשיחא³, לא רק על ערכה המוחש לבד, כי אם גם על ערכה וישריה, שהיא מוצאת מקום מצד ההשגחה האלהית להתגבר בעולם, ככתוב "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנן משם אורידך נאם ד'".⁴ ועל דורשי ד' נאמר "הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו ניתן מימיו נאמנים"⁵ ונאמר "כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלקים וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה"⁶.

*

: 26

"דוד דגלי מסכת כתיב ביה יראיד יראוני וישמחו, שאול דלא גלי מסכת כתיב ביה ובכל אשר יפנה ירשיע" (עירובין נ"ג). הנצחון על המתנגדים ביחוד בענינים הרוחניים מצטייר בשני פנים: הא' להראות את הצד הרע שיש באותו הענין שהוא רואה לנגד לו, ובהראות צד הרע ישמע העם ויטו אחרי המדריך הטוב. אמנם, לכל דבר רע יש איזה ענין טוב שמצדו הוא מושך את הלבבות אליו, על כן, אעפ"י שיש צדק גדול בהוראת הצד הרע, מ"מ כל זמן שרק התכונות הרעות ישמיע — יפעל רק שהשומעים הישרים ירשיעו את המתקוממים, אבל המתקוממים עצמם הם מכירים את הצד הטוב, הקטן, שיש בענינם, ובשביל שהם רוצים באותו החלק הטוב הם מנאצים ומרשיעים, על כן לא יהיה הנצחון על הרשעה נצחון שלם, כיון שהאויב עצמו מחזיק בדעתו ומוצא את צדקו בגרעין הטוב שלו, וזה נובע מפני שלא גלה המעמיד על האמת את המסכת בשלמותה.

אבל באופן ב' מי שמגלה את כל ההשקפות הכלליות, ומגלה גם את הגרעין הטוב שיש בהרע המרובה, ומברר את סיבת החיבה שיש להמחזיקים בדברים שהרע מרובה בהם, שהוא מפני איזו קורטוב של טוב הנגבל בו, ועל כן הוא מראה לכל שצריך להציל את הגרעין הטוב בעצם טובו, ולהשמר מכל הדברים הרעים והגורמים לו, אז גם האויבים עצמם נמלאים כל טוב, וכיון שהם משכילים יותר ממה שהשכילו לפני זה, אז משלימים הם עם הצדיקים המחזיקים בהטוב המרובה הכללי, על כן דוד דגלי מסכת כתיב ביה ויהי דוד לכל דרכיו משכיל, שמשכילים ומדריכים להועיל, להכיר את הטוב בעצם, ולהשמר מכל רע שיוכל להיות גם בחפוש דרך טובה וענינים טובים.

אורות התורה (אכ"י)

כל החורבן המוסרי שבא לעולם, כל פריקת העול של התורה והמצוות המעשיות, הכל בא מצד שהרגש והמחשבה תובעים את תפקידם. הם דורשים חידוש עולם. החידוש צריך ומוכרח להיות בשכל וברעיון, וסדרי החיים יקבלו ממיכל צורה חדשה מבוארת יותר. המידות הטובות והליכות שמירת התורה יקבלו טעם פנימי ורוחני נמתק ומכובד בכבוד נעלה, והדרישה של זה הטעם המובחר והענוג כבר מוכנת היא בעולמות. ומתוך שאין דורש ומבקש למלא את הדרישה גדולה הזאת ע"י הרחבת הדיעה וההארה של המאור הפנימי של חכמת ישראל של נשמת התורה, ע"כ הרוח מתקצף ואינו יודע מה, הכל אינו ישר בעיניו, כל מונהג ומחויב אינו מוצא הן, מפני שהוא מבקש עולם מואר ומתחדש. סבור הוא שימצאנו בשמירת כל הישן - והוא טעות, הוא ימצאנו רק בהארת החדש, בפתיחת המעין והארת גנזי תורה ונשמת יסוד האמונה ודעת אלוקים. אכ"י דקטנות הוכר ונדחה מפני אור המוחין הממשמש ובא, ההוכר ומאיר, להאיר באור הכרה עליונה, אכ"י בגדלות; כיוון שהגיעה השעה, כיוון שהלבבות מוכשרות לגדולות, תוכל ההתרחקות רק לעכב את האור הגדול שכל יוכל כ"כ מהר להופיע. רפיון ידים בתורה יוכל רק לאחר אור הגאולה. אבל הקטנות הנדרשת להידחות, תידחה אפילו מפני ההכשר של התנוצצות האורה הגדולה, אפילו בהיותה כמוסה בכח, ורעיון צפון הצריך שכלול ופיתוח. ומה נורא הוא המצב באותו הפרק, שמוחין דקטנות הולכים ונדחים, ומוחין דגדלות, שאינם באים להאיר כ"א ע"י שנאיר אותם בדעה והשכל בלימוד ופיתוח הגון, אינם באים. כמה חשוך ואפל המצב, וכמה מעוקלת היא ההדרכה של אותם שרואים בעיניהם שהאורה הגדולה דורשת את תפקידה כ"כ בחזקה, ועדיין עומדים ומעכבים את כל המצב הקטנוני בכל שפלותו ופעיטותו, ואינם שמים על לב לפתוח שער למכר הכבוד שיבוא ויאיר בכבודו, אחרי אשר הוא עומד אחר כתלנו, משגיח מן החלונות מציץ מן ההרכים.

*

אנו חייבים להשתדל להביא את הדור כידי הכרה בתכלית הכללית של התורה והמצוות, במהות האמונה, וכל התכונות והמידות הנמשכות ממנה. אנו חייבים להביא את עצמנו ואת העולם, כידי השקפות מלאות ובריאיות, המזכירות לבוא ביותר בהירות, מצד השפעת אורה של תורה.

*

כל עיקרה של הנפילה שנפל הדור מן האמונה ומן היהדות המעשית והמידותית, הוא רק מפני שאין לו הכרה בתוכיותם. והכרה התוכית מאין תבקע, מי יורה אותה, אם כל מי שיש לו כשרון להוסיף בתורה וראוי להיות בה גדול וחשוב, איננו קובע לו ככל ועיקר להיות בעל רוחניות אדירה. כל אחד דואג פן יגרע ע"י התלמוד הרוחני, חוק התלמוד המעשי, והתלמוד המעשי הוא גם הוא דווקא על ידי כך יגיע לתעודתו. עד שחוזרת ומתעוררת אצלנו הצעקה הישנה ("חובת הכבבות") היתכן: שיהיה עסק של פכפוכים שאינם נוגעים קודם להכרת החובות העיקריות שהעולם מושתת עליהם.